



**Een woord van hulde aan de nagedachtenis van den
aartsbisschop van Utrecht, mgr. Hendricus Loos, te Utrecht
overleden den 4. junij 1873**

<https://hdl.handle.net/1874/235956>

mm 13064

EEN WOORD VAN HULDE

AAN DE NAGEDACHTENIS

VAN DEN

AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT,

Mgr. HENRICUS LOOS.

TE UTRECHT OVERLEDEN DEN 4. JUNIJ 1873.



UTRECHT,
J. G. ANDRIESEN & ZOON.
1873.

UBU

ODK

1902



EEN WOORD VAN HULDE

AAN DE NAGEDACHTENIS

VAN DEN

AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT,

Mgr. HENRICUS LOOS.

TE UTRECHT OVERLEDEN DEN 4. JUNIJ 1873.



Rijksuniversiteit
Utrecht

UBS

Utrechts
Bibliotheek
Systeem

barcode :

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT



3058 949 7

signatuur:

ABDP1 ODK 1902

Op Woensdag den 4^{den} Junij 1873 werd de Oud-Katholieke Kerk van Nederland door een zwaren slag getroffen. Mgr. HENRICUS LOOS, Aartsbisschop van Utrecht, overleed toen des namiddags ten 4 ure na eene zeer korte ongesteldheid.

Eene snelle longontsteking maakte geheel onverwacht een einde aan het leven van den man, die door iedereen werd hooggeschat en algemeen was bemind. Niet slechts in ons vaderland, maar door geheel Europa, ja! door de gansche beschaafde wereld was hij in den laatsten tijd bekend geworden, omdat door hem de oud-katholieke beweging, in Duitschland vooral, krachtig werd ondersteund, zoodra het hem namelijk was gebleken, dat men getrouw wilde blijven aan de oude leer der Katholieke Kerk, zooals zij op het Concilie van Trente is vastgesteld.

Hij werd den 21^{sten} April 1813 te Amsterdam uit brave ouders geboren en genoot zijne opleiding voor den geestelijken stand aan het Collegie te Amersfoort; in 1833 werd hij door den Bisschop van Haarlem, JOHANNES BON, tot Sub-Diaken, en den 1^{sten} December van datzelfde jaar tot Priester gewijd.

Na te 's Gravenhage en te Enkhuizen als Kapellaan

te zijn werkzaam geweest, werd hij in 1839 benoemd tot Pastoor te Zaandam, waar hij al heel spoedig eene algemeene achting mogt verwerven. Bij de ijverige zorg, die hij voor de hem aanbetrouwde kudde droeg, was hij geen ledig toeschouwer bij hetgeen der Klerezy smartelijks wedervoer. In 1845 trad hij op als openlijk verdediger harer regten, welke door 's lands Hooge Regering in de niet-erkenning van den langs wettigen weg benoemden Bisschop van Haarlem, JOHANNES HENRICUS VAN BUUL, wederregtelijk waren verkort. Hij deed dit in eene, door het publiek gunstig ontvangen, brochure, tot opschrift voerende: *DE REGERING EN DE KLEREZY, — een woord over de jongste beraadslagingen der Tweede Kamer betreffende de zaken der Oud-Bisschoppelijke Klerezy*; eene brochure, welke men heden nog, hoezeer het bewuste geschil met de Regering in Januarij van het jaar 1848 door Z. M. den Koning ten hare voordeele is beslecht, niet zonder vrucht kan lezen, daar zij steeds eene belangrijke bladzijde blijft in de geschiedenis der Oud-Vaderlandsche Kerk.

In 1849 werd hij als Pastoor verplaatst naar Utrecht, waar hij door woord en daad steeds toonde, dat hij zijne taak als herder der gemeente goed begreep. — In 1852 werd hij gekozen tot lid en in 1854 tot secretaris van het Aartsbisschoppelijk Kapittel.

In 1853 — het jaar, waarin hier te lande de nieuwe hierarchie werd ingevoerd — verscheen van hem eene nieuwe brochure: *Schets eener geschiedenis van de*

Roomsch-Katholieke Oud-Bisschoppelijke Klerczy in Nederland, eene brochure, welke door verschillende geschiedschrijvers, in de laatste dagen weder door den Bernschen Professor NIPPOLD, in zijne *Geschiede der Alt-katholische Kirche des Erzbisthums Utrecht*, ten hoogste wordt geroemd, als een werkje, uitmuntende zoo door historische trouw en naauwgezette schildering, als door waarlijk gloeiende taal. — Aangrijpend is reeds het begin der voorrede, welke dit werkje voorafgaat.

„Het is dan waar, dat er bij de Roomsch-Katholieken der Missie eene organisatie, dat is, een eigen, geregeld, en gevestigd kerkbestuur tot stand zal komen? Het is dan waar, dat Rome daarmee eindelijk het werk van willekeur, aanmatiging en ongerechtigheid, dat het voor ruim honderd en vijftig jaren begon, zal voltooijen? Het is dan waar, dat het de scheuring, die het met zoo berekenden moedwil veroorzaakte, zal voltrekken, en, gelijk het reeds sedert lang outaar tegen outaar oprigtte, ook nu zetel tegen zetel zal vestigen, ten einde de betreurenswaardige scheuring onherroepelijk te bevestigen! Maar hoe dit zij, wat daarbij geschiedt, in verband beschouwd met hetgeen is voorafgegaan, zal immer in de geschiedenis der kerk eene hoogst merkwaardige bladzijde vullen. Met onuitwisbare trekken zal het voor alle eeuwen staan opgeteekend, dat Rome terugdeinst voor niets, dat het voor het schreeuwendst onregt niet gruwet, dat het de waarheid onbeschroomd met voeten treedt, maar tevens dat het niet wordt afgeschrikt door duizend omwegen, en met onnavolgbare kalmte op het geschikte oogenblik wacht, wanneer het de uitbreiding geldt van gezag en heerschappij, en het den drom van slaafsch onderworpen creaturen wil vergrooten”.

Wordt hier alzoo de wijze van strijd voeren der Jezuiten naar het leven geteekend, eenige regels verder wordt het doel van dezen strijd geschetst.

„Rome, het trotsche en onverzadelijke Rome, sloeg den klaauw in den boezem der Hollandsche kerk. Het beschuldigde haar, dat zij vrij wilde zijn. Ja! Zij wilde vrij zijn: maar vrij van onderdrukking en slaafschen dwang. Dit was een gruwel voor Rome: het kent geene vrijheid, dan die bestaat in te bukken voor zijnen wil, in te sidderen en te kruipen voor zijnen wenk. Die inbeelding van vrijheid moest haar ontnomen worden; zij moest leeren, op geen ander woord te letten, dan op dat van Rome; zij moest leeren, naar niet meerder leven te haken, dan zooveel Rome haar wilde gunnen. Daarom wierp Rome haar neder in het verachtelijke slijk en vertrapte haar, totdat zij erkennen zoude, niets meer dan eene verachtelijke en nietswaardige vondeling te zijn, door Rome, haren weldoener, uit den drek opgeheven. Dan, maar ook dan alleen, zoude haar gunst geworden. Dan zoude zij opgerigt worden, luister zoude haar geschonken worden”.

En nu het resultaat:

„Maar was het dan waarlijk Nederlands kerk, die zich liet vertrappen? Neen! neen! het waren ontaarde kinderen, die de tucht niet verdragen konden, en nu juichten in het leed der moeder. Maar de vernedering trof niet haar, zij trof die ontaarden. Zij, zij stond pal in het grievendst leed, schoon het hart haar van droefheid brak bij het jammerlijk schouwspel, dat het ondankbaar kroost haar aanbood. Elke vernedering was hun lief, elke smaadheid hun welkom, mits maar gereede en gemakkelijke vergeving ook van de schandelijkste misdaad werd geschonken. Het is dit ontaarde kroost, dat nu in de plaats der moeder gesteld gaat worden. En zij, zij is geene

aandacht meer waard , dan om beschimpt , gescholden en gevloekt te worden. Maar laat ons zien , of zij waarlijk zoo verachtelijk is geworden”.

Het is hierover , dat de bedoelde *Schets eener geschiedenis* voldoende licht verspreidt. Zij zegt ons , dat de Klerezy geen andere is dan de moeder , waarvan het beeld hier boven is geteekend.

Met voorbijgaan van al het andere , vermelden wij uit die brochure slechts ééne bijzonderheid , eene , waaraan men het fijn vernuft , alsook de zeggenskracht des heeren Loos naar waarde kan berekenen. Op bladz. 12 handelt hij over de dusgenoemde ketterij der Jansenisten , eene ketterij , welke door Jezuiten en Ultramontanen steeds als de verschrikkelijkste aller ketterijen wordt uitgekreten. Maar dat zij door hen zelve als ketterij niet zoo hoog wordt opgenomen , dit blijkt , naar 's schrijvers meening , genoeg uit de groote gemakkelijkheid , waarmede men , gelijk hij zegt , uit de Jansenisterij in den schoot der Kerk overgaat.

„Men behoeft niet overgedoopt , niet overgevormd , niet overgeleerd , en is men *geestelijke* , niet overgewijd te worden. Alles is begrepen in het overgaan : men wordt met de grootste liefde aangenomen , en men kan zeker zijn , eene enkele maal gebiecht , en alles is vergeten en vergeven . . . De goede Paters weten te wel , dat de Klerezy aan de wezenlijke Katholiciteit harer leden niets laat ontbreken ; integendeel beschuldigen zij haar van overdrijving en strengheid in het handhaven van sommige dingen , die van oudsher tot de Katholiciteit behooren. De Jansenist , eenmaal in liefde aangenomen , moet slechts in het een en ander geëxerceerd worden , en hij is perfect goed Roomsch.

Die dingen zijn : eenige kunstjes met de harten van Maria en Jezus , met scapuliertjes en miraculeuse medailles : het processie maken naar Laren-Jan en Kevelaar ; het bestormen van den hemel met kracht van Ave-Maria's , rozenhoedjes en litanien ; de inlijving in broederschappen ; het naloopen van missien ; biechten duizendmaal voor eens ; onbeperkte eerbied voor de priesters . . . en wat boven alles zwaar weegt , groote maar vooral praktische belangstelling in alles , waaraan eenige belooning voor den Eerwaarde verbonden is ; niet te bekrompen te zijn in het berekenen der belooningen wordt vooral in een oud-Jansenist verlangd : het is een teeken van welgemeende bekeering ; eindelijk , men moet dagelijksch een krachtigen vloek over hebben voor alle ketters , vooral voor de Jansenisten , de vervloekelijkste van allen”.

In het jaar 1858 volgde de heer LOOS Mgr. JOHANNES VAN SANTEN op als Aartsbisschop van Utrecht , welke hooge waardigheid hij tot aan zijn dood bekleedde. Het was vooral in deze betrekking , dat hem meermalen de gelegenheid werd gegeven van zijne hooge begaafdheden te doen blijken. De Oud-Katholieke Kerk had in hem , gelijk Professor NIPPOLD zegt : «een Opperhoofd uitmuntende door eene innerlijke vroomheid , door zeldzame geleerdheid en door eene persoonlijke beminnenswaardigheid.» — Op den 21. September 1858 werd hij door den Bisschop van Haarlem , Mgr. VAN BUUL , gewijd. Met het feest zijner installatie toonden o. a. ook de Italiaansche Priesters NICOLINI THOMAS en EMMANUEL JOHANNES hunne vreugde , doordien zij door tusschenkomst van den Franschen Priester JOBART den Hollandschen Oud-Katholieken in eenen hoogst merkwaardigen brief van 25 Januarij 1859 hunne heilgroet over deze wijding

bragten. Deze brief werd den Oud-Katholieken van Nederland medegedeeld in de Volks-almanak ter verspreiding van Waarheid en Deugd, jaarg. 1861 (bl. 19—43).

Gingen de jaren van zijn Pontificaat al niet rustig voorbij, had hij telkens met nieuwe moeilijkheid te kampen, voor zich zelve mogt hij steeds, als vrucht der zuiverheid zijns gewetens, eene kalme rust genieten; eene kalme rust, welke hem echter niet weerhield zijne beste krachten te besteden aan de belangen en het heil der Kerk. — Tot het jaar 1870 stond hij, terwijl hem als Aartsbisschop dagelijks de zorg voor al de Kerken drukte, als herder aan het hoofd der gemeente Klarenburg. Een-en-twintig jaren lang was hij in dit deel van 's Heeren wijngaard een trouwe arbeider die, den ganschen werktijd door, den last van den dag en de hitte gedragen heeft met onbezweken moed. Den 26^{sten} Junij 1870 nam hij plegtig afscheid van zijne Gemeente en stelde in zijne plaats aan als Pastoor den Eerw. Heer THEODORUS ROL, die van den 1^{sten} October des jaars 1866 als Kapellaan hem in de zorg der Gemeente was behulpzaam geweest.

Thans van dezen last ontslagen, zoude hij eene welverdiende rust genieten; maar nu behaagde het der Voorzienigheid in Duitschland, alsook elders, eene beweging op kerkelijk gebied te doen ontstaan, welke zijne rust, veel meer nog dan voorheen, in volle werkzaamheid herschiep. Behalve de zorg, waarmede hij zich moest beladen om in eigen huis jongelieden op te leiden tot den geestelijken stand, welke moeilijke

taak hij zelf op zich nam, werd hij dagelijks bestormd door tal van brieven, welke dagelijks zoo vele antwoorden eischten. Van alle zijden werd hij uitgenoodigd, gedrongen en gebeden zijne geestelijke hulp niet te weigeren aan hen, wien om hunne trouw aan het oude geloof der Kerke door eigene herders in leven en in sterven alle hulp was ontzegd. Zijne liefde voor de regtvaardigheid deed hem dan ook besluiten in Julij 1872 eene reize door Duitschland te ondernemen. — Van deze reis zullen wij in bijzonderheden niet gewagen, een ieder weet, dat zij, ondernomen voor de zaak van God, een ware triomftogt voor hem was. (Men leze: *de Apostolische Reis van den Aartsbisschop van Utrecht, door Duitschland in Julij 1872*, uitgeg. te 's Gravenhage, bij J. M. van 't H a a f f.)

In September van datzelfde jaar begaf hij zich wederom naar Duitschland ter bijwoning van het Oud-Katholiek Congres te Keulen, en werd er met de meeste hartelijkheid, met de levendigste bijvalsbetuigingen ontvangen; voorzeker wel een duidelijk blijk, dat men vroeger reeds geleerd had den man hoog te schatten. Daar verbond hij zich op nieuw, om bij ontstentenis van eigen Bisschop, voor Duitschland, waar het kon en waar het mogt, als Bisschop op te treden. En — hij bleef zijn woord gestand. Al heel spoedig toonde hij zich bereid de Deutsche broeders in den uitersten nood te helpen. Had hij hunnen kinderen het Vormsel bediend, hij wilde hun ook Priesters geven. Twee jongelingen, die zich reeds vroeg gewijd hadden aan den dienst der Kerk,

en nu niet zonder verkrachting van hun geweten tot hunne bestemming konden komen, heeft hij liefderijk opgenomen, liefdevol verpleegd en kortelings hen, met priesterlijke magt bekleed, naar hun Vaderland gezonden tot vertroosting van de hunnen. En was hiermede de laatste wensch van Duitschland niet vervuld, ook hij achtte zich tot meer verpligt. Den Bisschop, door hen te kiezen, om aan hunne beweging het leven te verzekeren, ook dezen had hij beloofd te zullen wijden.

De 4^{de} Junij zou de dag der verkiezing zijn, de wijding spoedig volgen. Maar in den namiddag van denzelfden dag, waarop in het heilig Keulen de verkiezing plaats had, ontsliep in Utrecht de Hoogwaarde Heer HENRICUS LOOS zacht en kalm in den Heer. Hij had den leeftijd bereikt van *zestig* jaren, waarvan hij er *veertien*, bijkans *vijftien*, als Aartsbisschop aan het hoofd der Kerk mogt staan. En gewis! de Kerk zal over zijn bestuur niet klagen: want is het niet door hem, dat zij eene plaats heeft ingenomen, waarop de gansche beschaafde wereld met verrukking staart?

Natuurlijk is het zamenvallen dezer twee gebeurtenissen op denzelfden dag — *de dood des heeren Loos en de verkiezing van een Duitschen Bisschop* — bij alle pausgezinden een onfeilbaar «Omen», gelijk het ook de Fransche oorlog was, die daarom op den 18. Julij door NAPOLEON is verklaard geworden, omdat het booze Duitschland met zijnen DÖLLINGER en BISMARCK het dogma van denzelfden dag, het leerstuk der onfeilbaar-

heid, niet erkennen wilde. Hoe gaarne zouden ook niet de Ultramontanen den dood zien van den Bisschop van Deventer, opdat toch die gehate «Neoprotestanten» hun heiligschennend voornemen der Bisschopswijding niet ten uitvoer mogten kunnen brengen. Maar Rome zelf heeft er reeds bijtijds voor gezorgd, dat er nog genoeg geëxcommuniceerde Bisschoppen zijn, die aan hun geweten getrouw en tot elke goede dienst bereid, zich ook aan deze wijding niet onttrekken zullen.

Op den avond van den 7^{den} Junij werd het stoffelijk overschot van den te vroeg ontslapen Kerkvoogd van uit zijne woning naar de Kerk van Klarenburg, de Kerk waar hij zijnen zetel had, overgebracht; en Zondag 8 Junij hadden daar in het bijzijn eener ontelbare menigte de plegtige ziele-vespers plaats. Onder de Vespers beklom de pastoor dier gemeente, de Eerw. Heer Th. ROL den met rouwfloers bekleeden kansel en sprak naar Numer. XX : 23—30 eene lijkrede uit. De dood van den Hoogepriester Aäron was er het onderwerp van en hiernaar schetste hij het leven en sterven van den dierbaren man, wiens stoffelijk hulsel in het schip der Kerk voor het altaar was geplaatst. Gedurende de dienst werd het lijk bewaakt door vier geestelijken, de Pastoors MULDER, HARDERWIJK, VAN VLOOTEN en den sub-diaken T. VAN SANTEN. Op de kist lagen de teekenen der bisschoppelijke waardigheid. De geheele dienst maakte op de aanwezigen een diepen indruk. Met genoegen zag men ook de heeren STRUCKSBERG en GATZENMEIER, die door

den overledene voor de Duitsche Gemeente tot Priesters waren opgeleid, benevens Professor MICHÉLIS uit Braunschweig, die op het ontvangen der treurmars onmiddellijk uit Duitschland waren overgekomen, om den diep betreurden en ook door hen beminden hoogepriester hunne laatste hulde te brengen.

Ook de heer RoL besprak in zijne rede het toevallig zamentreffen van den dood des Aartsbisschops met de verkiezing van een Duitschen Bisschop, en wel in dezer voege:

— — — — —

«Ja! wenschen wij volgaarne en uit den grond van 't harte, dat het onzen braven bisschop in zijne laatste ure niet bedroefd moge hebben het groote werk niet te hebben afgedaan, dat hij zich had voorgesteld, om, gelijk gij weet, voor onze Duitsche broeders een Priestervorst te wijden, een Priestervorst, het eenige wat hun nog ontbreekt, om den goeden strijd te blijven strijden: moest hij sterven juist op den dag, waarop men te Keulen was vergaderd, om, gelijk de Apostelen te Jeruzalem, *den Heer, die aller harten kent, te bidden, dat Hij zou toonen wien Hij verloor om te aanvaarden de bediening van het Apostelschap* (Hand. I: 24, 25): mogt het hem niet eens gegeven zijn het blij berigt der keuze, die op REINKENS, zijn hooggeschatten vriend, gevallen was, mee te nemen in het graf (nog geen kwartier ná het overlijden maakte een telegram aan het adres des Aartsbisschops deze keuze bekend): —

wat hem betreft, hem zullen wij niet beklagen, daar hij tot beter leven geroepen is; maar wat onze Duitsche broeders aanbelangt, tot hen roepen wij met alle kracht: wilt niet versagen, wilt niet vreezen! Wat de Aartsbisschop Loos onafgedaan moest laten door eene tusschentreding Gods, zal een ander in zijne plaats met Gods hulp wel vervorderen. Want is uw werk uit God, het zal niet vergaan, daar God niet strijden zal tegen God!... Echter het is zóó, het valt niet te ontkennen: de schijn is tegen hen en ons, en juist die schijn levert onzen en hunnen vijanden maar al te zeer een wapen, om ons en hen in het oog van anderen verdacht te maken. Maar wat is schijn — zoo het slechts geene werkelijkheid zij! Indien de dood van onzen Bisschop een blijk moet heeten, dat het oog van God met toorn op ons blik — wat was het dan, toen bij de stichting van de Kerk, ja! eer zij nog gegrondvest was, de goddelijke stichter zelf als een misdadiger gevonnisd aan het gevloekte kruishout stierf! Gelijk nu Jezuiten juichen, zoo juichten toen de joden en de farizeëen. Zij dachten met den dood van Jezus hunne zaak gewonnen. Maar ziet! de derde dag breekt aan en met meerderen luister dan voorheen treedt de Christus uit Zijn grafspelonk te voren en volvoert met vasten wil, wat de Vader van alle eeuwigheid had besloten. — Indien het nu een teeken van Gods misnoegen heeten moet, dat onze Bisschop sterft — onze Bisschop, die steeds zich *mensch* gevoelde en *niets menschelijks* van zich verwijderd dacht, — wat zal het dan niet zijn

voor hen, als over kort of lang de oude en zwakke man van Rome sterft, die in God tergende vermetelheid zich tot den rang van God verheven waant, en dus ook — in *onsterfelijkheid* moet deelen! Maar komt, dat zij juichen — betrouwen *wij* op onzen God. Hij, die in AARON'S plaats een ELEAZAR heeft gesteld, Hij zal ook ons en onze broeders niet begeven!» — — — —

Maandag morgen ten half negen ure werd in de Kerk van Klarenburg — *presente corpore* — eene plegtige zielmis gecelebreerd door Professor MICHÉLIS, afgevaardigde van het Duitsche Comité, onder assistentie van Pastoor ROL, en de beide Duitsche nieuw gewijde Priesters STRUCKSBERG en GATZENMEIER.

Na den dienst werd de plegtige beaarding verrigt door den Eerw. Heer Pastoor Canonicus TH. VAN VLOOTEN, uit Amersfoort, die in eene ernstige rede hulde bragt aan de waarlijk uitstekende hoedanigheden van den afgestorvene, waarna hij de gemeente tevens woorden vol troost en bemoediging toesprak.

Deze plegtigheden werden even als den vorigen dag niet alleen door de leden der drie gemeenten, maar door eene ontzaggelijke menigte van verschillende rigting bijgewoond.

Pastoor van VLOOTEN sprak de Gemeente toe naar aanleiding van het woord, door Elizeüs uitgeroepen, toen de profeet Elias door God van zijne zijde werd weggenomen, (IV Kon. 11. 12): *mijn vader, mijn*

vader! Israëls wagen en voerman! en nam daaruit gelegenheid den ontslapen Kerkvoogd te schetsen als een Vader der gemeenten, en sprak o. a. in dezer voege:

«Was hij niet onze leidsman en steun? Innig gehecht aan de waarheid, was zijn gemoed geheel vervuld van blijdschap bij de belangrijke gebeurtenis van onzen tijd. O, hoe hoopvol zag hij die moedige mannen optreden, die eveneens innig aan de waarheid gehecht, eveneens vol liefde voor de waarheid, haar met moed en opoffering verdedigen, en tegen elke aanranding van dwaling en bijgeloof beschermen! Hoe gaarne stelde hij zich bereid hen te steunen en hen behulpzaam te zijn! Hoe blijmoedig wilde hij zich daartoe alle moeite en opoffering getroosten! Hoe bezorgd was hij ook, dat der waarheid niet in het minst werd te kort gedaan! Dat de waarheid die wij rein van onze vaderen ontvangen hebben, in al hare zuiverheid bewaard blijve! En hoe gaarne wilde hij medewerken, opdat zij meer gekend worde, en meer opregte belijders en verdedigers vinden mogt! En nu is die steun aan ons ontvallen, die leidsman van ons weggerukt.

«Ja! door zijnen dood zijn wij in een toestand gebragt, waarin ons vertrouwen voor de toekomst diep geschokt is. Ik zeg *geschokt*, niet weggenomen. Neen! God heeft ons vroeger behouden, kan het ook nu weder doen; maar zouden wij zeggen durven: Hij zal het doen? Ja! Hij zal niet dulden, dat de waarheid in

zijne Kerk door de dwaling wordt overwonnen. Maar zal hij daarom *ons* behouden, ons, die ja! nog openlijk de waarheid belijden en verdedigen? Gewis! zoo wij maar liefde voor de waarheid hebben»

Na de beaarding had onmiddellijk de begrafenis plaats in tegenwoordigheid eener onafzienbare menigte, terwijl een onnoemelijk getal zich reeds vooraf naar de begraafplaats had begeven. Aan het graf gekomen, werd de kist met het dierbaar overschot voor den grafkelder neergezet. Hierop sprak het eerst pastoor VERHOEF van Oudewater een roerend woord, ook in naam der geestelijkheid van Utrecht's Diocees; daarna Professor MICHELIS als afgezant van Duitschland en schetste in de Duitsche taal de bemoeijingen des edelen ontslapenen voor de herstelling eener in geloof en liefde eenige gemeente, en liet zijne hooge verdiensten recht wedervaren voor de naar vrijheid en waarheid dorstende Kerk van zijn Vaderland. Vervolgens nam Pastoor ROL het woord en bragt een laatst vaarwel aan Zijnen hooggeschatten vriend, en dankte God, als ook den dierbaren overledene zelve, voor het vele goede, dat door hem was gewerkt. Eindelijk traden nog op de Junior der Hollandsche Geestelijkheid, Kapellaan de JONG van Leijden, de oudste kweekeling van het Utrechtsche Seminarie de Sub-diaken van SANTEN, als ook de nieuw gewijde Priester STRUCKSBERG, die allen hunnen warmsten dank uitbragten aan den overledene voor de echt Apostolische voorbereiding tot het priesterschap. Daarop

werd de kist in den bisschoppelijken grafkelder bijgezet en keerden allen diep getroffen huiswaarts.

Zijne asche ruste in vrede! Zijne nagedachtenis zal niet vergaan: want de *Aartsbisschop* Loos mag onder de grootste en voortreffelijkste bisschoppen gerekend worden, die de Kerk van Nederland heeft voortgebracht. Hij was met alle geestesgaven ruim bedeeld, die hij immer ten nutte der Kerk aanwendde. Aan eene teedere zorg voor de aan zijne hoede toevertrouwde Kerk, voor welker belangen hij tot den laatsten ademtogt gewaakt en gestreden heeft, paarde hij eene humaniteit en eene eenvoudigheid van zeden, die de ware kenmerken eens Bisschops zijn.

De Oud-Katholieke Kerk in Nederland verliest in *den Aartsbisschop* Loos een vader, een vriend, een raadsman; de Oud-Katholieken in Duitschland den warmsten voorstander hunner belangen.

«Met fiere opvatting zijner bisschoppelijke pligten jegens de eene, heilige, algemeene en Apostolische Kerk,» schrijft de *Deutscher Mercur* op 14 Junij, «gaf hij voor een jaar aan onze beden gehoor en trok zegenende en het II. Sacrament des vormsels bedienende door Beijeren en Zwaben en door de zonnige dalen van de Rhijnpaltz. Naar het vaderland terugkeerende, liet hij hier in de herinnering der Duitsche geloofsbroeders het ongewoon en onvergetelijk beeld na eens Christelijken Bisschops, vol eenvoud en waardigheid, vol

strengheid en liefde. Hem komt eene eereplaats toe onder de voortreffelijke opperherders der Hollandsche Kerk, en zijn naam is onafscheidelijk verbonden aan de geschiedenis van de Oud-Katholieke beweging onzer dagen”.

Met trots zullen dan ook de geschiedrollen der Hollandsche Kerk zijn naam vermelden. En, indien een grafzuil aan het nageslacht de plek moest verkondigen, waar zijne assche rust, geen beter woord zou het versieren, dan dit woord der Schrift: HIJ WAS EEN MAN VOL VAN GELOOF EN VAN DEN HEILIGEN GEEST. (Hand. VI. 5).

Neen, onze Vriend, d'Aartsbisschop is niet meer!
 Hem, die de kerk zoozeer aan zich verplichtte
 En ons door woord en wandel leerde en stichtte,
 Zien we in ons midden nimmer weêr!

God sprak. Hij wierp zijn aardsche kluister af,
 En daarmee al wat hem op aard soms kwelde;
 Nu, wijl zijn geest naar zijnen Heiland snelde,
 Staan wij gebukt en weenend bij zijn graf.

Vloei vrij een traan als offer aan dien man,
 In wien een beeld van hemelwellust zweefde,
 En die, naar 't hoogst bevel, als zielenherder leefde
 Zóó goed een sterflijk mensch op aard dit kan.

Hij is dat waard; hij was een brave Vriend:
 Hij leefde alleen voor God en de gemeente,
 Vrij griffe men dus op zijn grafgesteente:
 „In liefde en trouw heeft hij zijn Heer gediend.”

Steeds leeft hij voort, al zonk zijn stof in 't graf,
 In 't hart van hen, voor wier geluk hij waakte,
 Die hij voor 't rijk der Heemlen vatbaar maakte
 Door woord en daad en 't voorbeeld, dat hij gaf.

Zijn geest leeft daar, waar hij op beetren toon,
 Geheel bevrijd van leed en aardsche banden,
 Bij 't brengen van volmaakter offeranden,
 Het eeuwig hallel zingt voor 's Hoogsten troon.

Rust zacht in 't stof, Gij, ons zoo dierbre Man!
 Nooit zal ons hart Uw deugd, Uw leer vergeten.
 O, mogt gij ons ook dáár eens welkom heeten,
 Waar dood of graf ons nooit weer scheiden kan!

*Alles Blijf, Blijf, en nog eens Blijf.
 en
 quod nimis probat, nihil probat.*

Bij den Uitgever dezes verscheen ten vorigen jare :

BRIEFWISSELING tusschen den Oud-Kath Pastoor J. RENTFLE
te Mehring in Beijeren en den Aartsbisschop van Utrecht
Mgr. H. Loos. Prijs *f* 0.30.

De in deze brochure vermeld wordende werkjes van Mgr. Loos,
zijn verkrijgbaar bij den Boekhandelaar A. Moesman,
Voorstraat, te Utrecht.

DE REGERING EN DE KLEREZY *f* 0.17
SCHETS EENER GESCHIEDENIS, ETC. „ 0.25
APOSTOLISCHE REIS VAN DEN AARTSB., ETC. . . . „ 0.50

